

3. Кайдановська О. О. Методичні особливості вивчення курсу «Основи композиції» у вищих навчальних закладах / О. О. Кайдановська // Педагогічний процес: теорія і практика: зб. Наук. Праць. – К.: П/П «Екмо», 2003. – Вип. 2. – С. 32–37.

4. Кулініч Л. О. Формування пізнавального інтересу майбутніх художників-педагогів на прикладі гончарства / Л. О. Кулініч // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. – Вип. 133. – С. 276–283.

5. Максименко О. А. Дизайн и дети / О. А. Максименко. – Н.: Евро-прес, 2000. – 160 с.

6. Орлов В. Ф. Професійне становлення майбутніх вчителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія: монографія / Валерій Федорович Орлов / [за заг. ред. І.А. Зязюна]. – К.: Наукова думка, 2003. – 262 с.

7. Сисоєва С. О. Технологізація освітньої діяльності в умовах неперервної професійної освіти / С. О. Сисоєва // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи / [За ред. І. А. Зязюна]. – К.: Віпол, 2000. – С. 249–274.

8. Стрітьєвич Т. М. Самореалізація майбутніх учителів образотворчого мистецтва як умова професійного становлення / Т. М. Стрітьєвич // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. – Вип. 133. – С. 188–194.

9. Энциклопедия профессионального образования / [гл. ред. С. Я. Батышев]: В 3-х т. – М.: АПО, 1998. – Т. 2. – 440 с.

10. Яців Р. Інтеграл мистецького фаху та сучасний освітній процес / Роман Яців // Вісник Львівської національної академії мистецтв. – Львів, 2007. – Вип.18. – С. 3–9.

REFERENCES

1. Garbuzenko L. V. (2013). *Osobistisno-rozvivajnij komponent hudozhno-estetichnoyi kompetentnosti majbutnih uchiteliv obrazotvorchogo mistecztva*. [Personality-developing component of the artistic and aesthetic competence of future fine arts teachers]. Kyiv: Vid-vo «Gnozis».

2. Guzij, N. V. (2004). *Osnovy pedagogichnogo profesionalizmu [navchalnuj posibnik]*. [Fundamentals of teaching professionalism [Tutorial]]. Kyiv.

3. Kajdanovska, O. O. (2003). *Metodichni osoblivosti vivchennya kursu «Osnovy kompoziciji» u vishchih navchalnih zakladah*. [Methodical features of studying the course «Fundamentals of Composition» in higher education]. Kyiv: Vid-vo «Ekmo».

4. Kulinich, L. O. (2014). *Formuvannya piznavalnogo interesu majbutnih hudozhnikov-pedagogiv na prikladi goncharstva*. [Formation of cognitive interest of the future fine arts teachers using pottery as an example]. Kirovograd: RVV KDPU im. V.Vinnichenka

5. Maksimenko, O. A. (2000). *Dizajn i dety* [Design and children]. Nikolayiv: Vid-vo «Evro-pres».

6. Orlov, V. F. (2003). *Profesijne stanovlennya majbutnix vchiteliv misteczkikh disciplin: teoriya i tehnologiya: monografiya*. [Professional development of future fine arts teachers: theory and technology (monograph)]. Kyiv: Vid-vo «Naukova dumka».

7. Sisoyeva, S. O. (2000). *Tehnologizaciya osvitoj diyalnosti v umovah nepererвної profesijnjoj osvity*. [Technological educational activities in terms of continuous professional education]. Kyiv: Vid-vo «Vipol».

8. Strityevich, T. M. (2014). *Samorealizaciya majbutnih uchiteliv obrazotvorchogo mistecztva yak umova profesijnogo stanovlennya*. [Self-realization of future fine arts teachers as a condition for professional development]. Kirovograd: RVV KDPU im. V.Vinnichenka.

9. *Enciklopediya professionalnogo obrazovaniya (1998)*. [Encyclopedia of professional education][gl. red. S. Ya. Batishev]: V 3-x t., T. 2. Moscva: APO.

10. Yaciv, R. (2007). *Integraly misteczkogo fahu ta suchasnij osvitnij proces*. [Integrals of artistic profession and modern educational process]. Visnik Lvivskoyi nacionalnoyi akademiyi mistecztv. Lviv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КУЛІНІЧ Лариса Олександрівна – старший викладач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: художньо-творча підготовка та професійне становлення майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KULINICH Larysa Oleksandrivna – senior lecturer at the Department of Arts and Design of Kirovohrad Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: artistic and creative education and professional growth of the future teachers of arts.

УДК 75.03(477.74):37046(477.74)

ПАПЕТА Олена Валеріївна – старший викладач Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв e-mail: papeta.ev@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ МАНЕРИ ЛЮДМИЛИ СЕМИКІНОЇ В ПЕРІОД НАВЧАННЯ В КИЇВСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ІНСТИТУТІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Навчання в Київському художньому інституті (далі–КХІ) в

1949–1953 рр. мало в житті Л. Семикіної визначальну роль як з точки зору пошуку власної живописної манери, так і в складному

процесі формування громадської позиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню творчості Л. Семикіної та О. Шовкуненка приділяли увагу В. Афанас'єв, Л. Владич, О. Голубець, Н. Зайко та ін.

Мета статті – дослідити особливості розвитку творчої манери Людмили Семикіної в період навчання в Київському художньому інституті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Педагогом художниці в КХІ був О. О. Шовкуненко – Народний художник СРСР, дійсний член Академії мистецтв СРСР, Лауреат Шевченківської премії УРСР.

О. Шовкуненко прийшов на викладацьку роботу в КХІ вже сформованим художником, досвідченим майстром. За його плечима було навчання в Одеському художньому училищі, викладацька робота на посаді професора живопису в тому ж училищі, переїзд до Києва. Йому вдалося створити в стінах КХІ в 1950-х роках справжню творчу майстерню. У стосунках з владою він дотримувався необхідного мінімуму лояльності, проте не ставав до лав суворих адептів пануючого тоді методу соціалістичного реалізму. Його живописній манері була притаманна репортажна об'єктивність, а в побудові композиції – високий естетичний рівень академічної школи.

Педагог Л. Семикіної, в своїй діяльності намагався продовжити і розвинути кращі академічні традиції реалістичної європейської школи живопису. О. Шовкуненко виховав цілу плеяду учнів, серед яких такі відомі митці, як професор П. Білецький, Народний художник України О. Лопухов, Народний художник СРСР В. Пузирьков та інші. На той момент, коли Л. Семикіна вступила до його майстерні, він вже був визнаним метром, отримав вищі державні відзнаки: Заслужений діяч мистецтв УРСР, Народний художник СРСР, голова Спілки художників УРСР. У колі київських митців вважався майстром портрету, пейзажу і натюрморту.

Творчий діалог між наставником і учнями був визначальною рисою майстерні О. Шовкуненка. Про це згадувало чимало його колишніх випускників. Кожен зі студентів О. Шовкуненка, передусім, мав змогу розвинути своє обдарування. Імовірно, саме ця обставина і стала однією з головних умов тієї єдності, яку згодом було означено словосполученням – Олексій Шовкуненко і його учні. Л. Семикіна не була виключенням. В своїй творчості, і під час навчання в КХІ, і після закінчення інституту вона продовжила живописні традиції свого вчителя, залишаючи основними домінантами своїх станкових робіт витончену декоративність кольору і бездоганне відчуття композиційної гармонії.

Студентів майстерні О. Шовкуненка об'єднувало відчуття широкій, не декларованій спільності. Проблеми старшинства, підпорядкування, диктату не існувало, стосунки між вчителем і учнями не вирішувалися штатним розписом, оскільки взаємоповага і творчий обмін відбувалися за принципом тотожності. Зокрема В. Пузирьков згадував, що в майстерні, яку очолював О. Шовкуненко, він завжди був Майстром, але позиціонував себе лише як перший серед рівних, де всі учні відчували себе служителями мистецтва.

З періоду навчання Л. Семикіної залишилось чимало творів, які дають чітке уявлення про поступ її професійного розвитку і характер художнього обдарування. Її учнівські роботи можна поділити на портрети, жанрові постановки, етюди навчальної практики, а також підготовчі ескізи до двох дипломних робіт «Одеський порт» і «Груповий портрет робітників-арсенальців». Учбові постановки 1 курсу, а також роботи літньої практики 1951 р. частково зберігаються в фондах КХІ, проте переважна їхня більшість знаходиться в приватному архіві родини Л. Семикіної (етюди до диплому «Одеський порт», підготовчі ескізи і портретні замальовки до диплому «Арсенальці» та ін.

Учбові роботи Л. Семикіної періоду навчання в КХІ вирізняються вільним володінням технікою олійного живопису, наполегливим опануванням пластикою форм, своєрідною розробкою теми і сюжету. Аналізуючи її художню манеру, яка формувалася протягом всього періоду навчання в КХІ, можна простежити певні риси, які стануть визначальними для її творчості в подальшому. Перш за все, це прагнення висловити творчий задум максимально лаконічно і чітко.

Це стосується як композиції, так і колористичного рішення. Наприклад, в учбовій постановці першого курсу «Теслярі» сама композиційна побудова розкриває задум картини. Фігуру юнака-учня на першому плані розміщено спиною до глядача, щоб акцентувати увагу на композиційній домінанті картини – старому теслі. Спокій і впевненість його постаті підкреслена динамічною фігурою учня. Художниця так розташовує фігури персонажів, нібито вони роблять один спільний рух, що створює ефект «дзеркального» відображення.

В іншій учбовій роботі – «Капітан і юнга» Л. Семикіна проявляє свою майстерність як портретист і демонструє високу живописну техніку. Фігура юнги на першому плані зображена в складному ракурсі, а енергійне обличчя зображено в профіль, що підсилює відчуття динаміки, прагнення до чогось, невисловленого художником. На другому

плані, на підвищенні зображено впевнену постать капітана, який сприймається глядачем як уособлення досвіду і традиції.

Колористичне рішення роботи побудоване на контрасті білого одягу моряків на більш темному тлі стіни, завдяки чому фігури зображених виглядають виразно і навіть монументально. Особливу увагу привертає тонка колористична проробка білого кітеля капітана і матроської роби юнги. Тканина насичена тонкими рефlekсами середовища і оточуючих предметів, майстерно переданих художницею.

Домінуючим в творах Л. Семикіної завжди залишається колір, який дозволяє передати тонку емоцію, невисловлений смуток або радість. Будь-який мотив в її картині – це кольорова квінтесенція живописної думки, що безмовно висловлює найтонші стани душі художниці.

Порівнюючи живописну манеру художниці, її своєрідний лаконізм в побудові форми предметів, вишуканість палітри з аналогічними творами її педагога, можна побачити багато спільного. Гідне подиву кольорове розмаїття натюрмортів О. Шовкуненка: він нібито компенсує всі обмеження, на які свідомо прирікав себе в ідеологічно витриманих полотнах. Квіти на картинах Шовкуненка немов тануть у свіжому весняному повітрі, яке огортає їх прохолодною напівпрозорою матерією, злегка забризканою сонячними плямами. Нібито змагаючись з вчителем, Л. Семикіна неодноразово зображуватиме в його манері букети розкішних півоній, затишні інтер'єри наповнені тонкими рефlekсами світла.

У портретах, створених Л. Семикіною під час навчання в КХІ, також відчувається школа О. Шовкуненка. В цих студентських роботах синтезується безпосереднє враження від моделі, академічна точність в передачі особливостей форми, глибоке відчуття колористичної основи живописного твору. Справжній академічний вишкіл в рисунку і професійний реалістичний живопис демонструє Л. Семикіна в портреті М. Бароянца, свого однокурсника і майбутнього чоловіка, в якому точно відображені характерні типові риси особистості портретованого.

Психологічний образ моделі розкривається художницею поступово, інтимно, за допомогою ледь помітного ракурсу голови, очей, які не дивляться на глядача, а ніби заглиблені в думку чи мрію. Колорит роботи стриманий, коричнево-охристий, майже монохромний. На контрасті з одягом та тлом стіни майстерні ніжною свіжістю вирізняється обличчя юнака, написане точними короткими мазками, що немов ліплять форму скульптурно і безпомилково.

Манера Л. Семикіної в цьому портреті енергійна, лаконічна і впевнена.

Достойним підсумком навчання Л. Семикіної в КХІ була її дипломна робота. Вона стала етапною в процесі формування власного творчого кредо художниці. Важливо зазначити, що тема дипломної роботи Л. Семикіної мала жанровий характер, але з чітко вираженим в самій назві ідеологічним акцентом – «Груповий портрет старих більшовиків-арсенальців».

Молода художниця наважилась на самостійне, сміливе і вільне трактування теми. Її персонажі – це доброзичливі, інтелігентні люди, що спілкуються в приватній домашній атмосфері. Їхне обличчя і жести сповнені самоповаги й гідності. У такий спосіб Л. Семикіна змогла уникнути офіційного, в душі соціалістичного реалізму, рішення обраної теми.

У приватному архіві Л. Семикіної зберігаються ескізи до дипломної роботи. Портрети ветеранів ківського заводу «Арсенал» привертають увагу розмаїттям технік: олівець, сангіна, вугілля, які відіграють певну роль в характеристиці образу.

Кожен портретований має свій, так би мовити, власний кольоровий «тон», завдяки чому створюється настрій того чи іншого портрету. Наприклад, портрет натурниці, виконаний вугіллям і тонований сангіною, має багату градацію світлотіні, яка виразно підкреслює нюанси моделювання лица жінки. Художниця сміливо виявляє контраст між освітленими і затіненими частинами її обличчя. Навпаки, в олівцевому портреті ветерана заводу Л. Семикіна використовує м'які градації світлотіньового моделювання натури, нібито підкреслюючи урівноважений, неемоційний стан своєї моделі.

Центром композиції є стіл, вкритий скатертиною, навколо якого групуються чотири фігури ветеранів і дівчинки. Праворуч зображено господаря, почесного ветерана заводу В. Єфімова, на якого спрямовані погляди гостей. Художниця зображує його в профіль з розгорнутою газетою в руках, очевидно в той момент, коли він зачитує вголос щось варте уваги всієї компанії.

Статична поза, вираз спокійного інтелігентного обличчя контрастує з динамічними ракурсами фігур інших присутніх в кімнаті. Кожен з трьох чоловіків зацікавлено, але по своєму реагує на почуте. Точні психологічні характеристики кожного з присутніх створюють відчуття атмосфери живого спілкування. Враження духовної єдності друзів підкреслюють фігурка дівчинки на першому плані, захопленої розгляданням книжки, і постать літньої жінки на другому плані, яка зосереджена на сервіруванні столу.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Підводячи підсумок, важливо зазначити, що дипломна робота Л. Семикіної була належно оцінена фахівцями. Доказом може слугувати її цікава виставкова доля. Протягом чотирьох років картина неодноразово експонувалася на Республіканських і Всесоюзних виставках: на Республіканській ювілейній виставці (Симеїз, 1954), на виставках в Москві (1954), Львові (1955), Одесі (1955), Ворошиловграді (1955), Севастополі (1955), Ужгороді (1956), Горлівці (1956), Кіровограді (1956), Кривому Розі (1956). Зрештою вона була передана Сталінському музею (зараз – Донецький художній музей).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьев В. Мистецьке життя України першої половини ХХ століття. Утворення Української академії мистецтв: Нариси з історії образотворчого мистецтва України ХХ століття. У 2-х кн. – Кн. 1. – 2006. – С. 7–61.
2. Владич Л. В. Алексей Шовкуненко / Альбом. – М.: Советский художник. – 1983. – 136 с.
3. Голубець О. До питання природи естетичних деформацій в українському мистецтві ХХ ст. // Мистецтвознавчі записки: Зб. наукових праць. – К.: 2002. – Випуск 1(2). – С. 121–127.
4. Зайко Н. Післявоєнне мистецтво на Україні: політико-ідеологічні кампанії 1946–1948 рр. // Грані. – 2000. – № 3. – С. 46–50.
5. Born M. C. Russian and soviet painters 1900 – 1980. – Izomar, London, 1998. – 372 с.
6. Dzieje sztuki polskiej: 1890–1980. – Warszawa.: Wydawnictwo Interpress. – 1988/ – S. 83.

REFERENCES

1. Afanas'yev, V. (2006). *Mystets'ke zhyttya Ukrainy pershoi polovyny KhKh stolittya. Utvorennya Ukrainy'skoyi akademiyi mystetstv // Narysy z istoriyi obrazotvorchoho mystetstva Ukrainy KhKh stolittya. U 2-kh kn.* [Artistic life of Ukraine in the first half of the twentieth century. Education Ukrainian Academy of arts // essays on the history of Ukrainian art of the twentieth century. In 2 vol. – KN. 1].
2. Vladych, L. V. (1983). *Aleksey Shovkunenko / Al'bom.* [Alexey Shovkunenko / Album]. Moscow: Sovetskyi khudozhnyk.
3. Holubets', O. (2002). *Do pytannya pryrody estetychnykh deformatsiy v ukraiyins'komu mystetstvi KhKh st.* // *Mystetstvoznachchi zapysky: Zb.naukovykh prats'.* [To the question of the nature of aesthetic deformities in the Ukrainian art of the XX century.// Art notes: the CG.scientific papers]. Kyiv.
4. Zayko, N. (2000). *Pislyavoyenne mystetstvo na Ukraini: polityko-ideolohichni kampaniyi 1946–1948 rr.* // *Hrani.* [Postwar art in Ukraine: political and ideological campaign of 1946-1948]. Kyiv.
5. Born, M. C. *Russian and soviet painters 1900.* London.
6. *Dzieje sztuki polskiej: 1890–1980.* – Warszawa.: Wydawnictwo Interpress. – 1988/ – S. 83.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПАПЕТА Олена Валеріївна – старший викладач Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутнього вчителя.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PAPETA Helen Valeryivna – senior teacher of National Academy of managing staff of culture and arts.

Circle of research interests: professional training of future teachers.

УДК 378.091.3:792.8

САЛЕНКО Олег Олександрович – старший викладач кафедри хореографічних дисциплін Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: salenko93@gmail.com

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Культурно-психологічні особливості розвитку суспільства позначаються на проблемах індивідуалізації навчання та виховання творчої особистості, головних психолого-педагогічних підходах до її формування. Враховуючи трансформацію суспільства, орієнтацію його на загальнолюдські цінності, актуалізується виховний потенціал хореографічного мистецтва. Хореографічна культура стає відкритою танцювальнообразною моделлю входження особистості у світ художньої

культури не лише завдяки його пізнанню, але й індивідуальному емоційному переживанню, що потребує удосконалення професійної майстерності, удосконалення технологій, спрямованих на активно діалогічний характер спілкування та на творчий потенціал культури й особистості. У сфері хореографічної культури актуальними стали питання, які визначають трансформаційні тенденції розвитку творчого потенціалу особистості, тим самим актуалізуючи творчий розвиток творчого потенціалу майбутніх хореографів. Розширення напрямів і хореографічних